

— EN RECORD DE MANEL SALICRÚ —

El qui fou responsable de la represa del Museu Arxiu de Santa Maria l'any 1974 i president-director de l'entitat durant més de 35 anys, Manel Salicrú i Puig, va morir el 20 de juny de 2015. Hem demanat a cinc persones que el van tractar i van compartir amb ell vivències des de diversos camps del coneixement que escrivissin un text de record, que alhora ha resultat d'homenatge.

Després dels cinc escrits, publiquem la bibliografia de Manel Salicrú, amb l'afegit de les conferències i les taules rodones en què va participar, i una relació de les actuacions sobre el patrimoni arquitectònic en les quals va intervenir com a aparellador.

Ho fem amb la voluntat de deixar constància de l'obra que ens ha deixat. Tanmateix, som conscients que el recull no és complet. És tanta l'activitat que va desplegar en el camp de la història local, en el professional i en l'àmbit cultural i social, que es fa difícil resseguir la totalitat dels seus escrits, pròlegs, ponències i presentacions.

Sigui com sigui, des del Museu Arxiu donem fe de la seva dedicació, incondicional i apassionada, a la revista *Fulls*, que va dirigir entre 1978 i 2000, i que ha esdevingut un referent imprescindible pels estudiosos de la història local. *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria* és, també, una gran obra de Manel Salicrú.

APARELLADOR I MEMBRE DEL MUSEU ARXIU DE SANTA MARIA

Suposo que és normal que mai no se m'hagués fet tan difícil escriure unes paraules. Per la lògica càrrega d'emotivitat que comporta escriure sobre el meu pare, que és escriure sobre mi mateixa. Però també perquè aquesta emotivitat encara no és continguda, perquè descansa sobre unes ferides massa tendres. O, ben mirat, encara obertes. Que, segurament, no es curaran mai. Tot i que algun dia deuran cicatritzar.

Se'm demana un recordatori del pare i de la seva dedicació al MASMM, com a filla que ha seguit el camí de la història i en representació de la família. I a mi, l'aiguabarreig de records i sentiments se'm representa en imatges.

De petita, amb la curiositat encara a la punta dels dits, són les imatges dels dissabtes corrent amunt i avall de la primera sala i despatx del Museu Arxiu, sobre la sagristia. D'ordenar papers. De descobrir i planxar pergamins polsosos. D'entrar a

Santa Maria per l'antiga rectoria, amb Mn. Francesc i les seves germanes. De jugar a fet i amagar per la basílica. De la mare picant a màquina els *Fulls* al despatx de casa, amb la col·laboració d'en Robert, abans de ciclostilar-los. D'anar-los a repartir als subscriptors...

De gran, les imatges del pare passen per les meves visites, ja més furtives, els divendres i dissabtes al vespre, a Beata Maria. De primer, sola. Després, amb els meus fills, per entrar a veure l'avi, assegut al «seu» despatx del Museu Arxiu.

Finalment, del pare en el curt trajecte que va des de Beata Maria fins a la cantonada del carrer de la Coma, on ens acomiadàvem, i on el veia tirar amunt, pel Portal de Valldeix, amb la seva cartera.

A mesura que, afortunadament, els records dels mals moments de la malaltia es van difuminant,

les imatges del pare que recupero i que s'imposen són aquestes, inevitablement entrellaçades amb el MASMM. Al costat de la del pare al despatx de casa. O en qualsevol dels racons compartits del nord del cap de Creus, que primer feien tant de mal i que ara van deixant pas a la nostàlgia...

El pare era, per a mi, un home d'una racionalitat extrema, de vegades exasperant. Però que no estava renyida amb les seves creences profundes. No estridents. I d'una religiositat austera. Un home de mentalitat molt oberta. Respectuós. I per això capaç de callar i de no parlar amb segons qui de determinats temes per no barallar-se. Però d'idees clares i de conviccions inamovibles.

Sempre havia admirat la seva memòria prodigiosa, amanida amb una curiositat infinita. Sempre m'havia meravellat la seva erudició, acompanyada de rigor i capacitat crítica. La seva inquietud i capacitat intel·lectual. Era, per a mi, un home savi. Un referent d'una saviesa total per a mi inassolible. Un port segur, a recer del qual podia resoldre dubtes i fondre inseguretats. Sobretot quan estudiava. I, després, en els primers passos, titubejants, com a historiadora. Més endavant, quan llegia els meus treballs, sempre em tenia a punt aquella pregunta punyent que anava més enllà, i que se'm convertia en un repte per resoldre.

No sé si és per ell que sóc historiadora. Però sí que és per culpa seva, o gràcies a ell, que sóc medievalista.

Va ser, sempre, des que va tenir ús de raó, una persona compromesa amb Mataró i amb el país. Militant per la llengua i per la cultura. Tan apassionat de la feina com de la història, a l'entorn del MASMM, de la basílica de Santa Maria i de la ciutat hi va poder fer convergir les seves dues grans passions: signava com a «aparellador i membre del Museu Arxiu de Santa Maria».

Sobre la taula del seu despatx de casa, el d'aparellador, a tocar de l'ordinador, hi van quedar i encara hi reposen, a mig fer, els plànols de Santa

Maria amb les notes i llibres amb què hi treballava. És l'obra inconclusa i per la qual va sospirar fins al darrer moment, després d'haver pogut culminar i presentar amb orgull, satisfet però ja inexorablement malalt, un altre gran somni. Exactament dos mesos abans, dia per dia, de la seva mort, es va fer, al MASMM, la presentació del seu llibre sobre la història familiar, els Salicrú i Puig i els Lluch i Xicoy. Un llegat que, ara, després de la seva mort, encara ha adquirit un valor més incommensurable.

Al llibre hi va deixar escrit, textualment, que el Museu Arxiu havia estat i era part important de la seva vida i de la seva família. I és evident que, sense el Museu Arxiu, el pare, però tampoc la mare, els meus germans, o jo, no hauríem estat les mateixes persones.

El recordatori del «sopar de germanor» que, el 2008, van fer els «pencaires *benèvol*s» (paraula adoptada del francès que jo sempre li discutia) del MASMM arran del mil·lenari de Santa Maria rememora el bon ambient i els assoliments de la seva altra família. Una proesa que, a hores d'ara, entre moltes altres coses, ja ha fet cent disset *Fulls* i trenta-tres Sessions d'Estudi.

Com el pare, la majoria dels seus amics de l'equip que es va forjar després de la represa del MASMM del 1974 han mort. Però, afortunadament, també s'ha anat gestant i consolidant un relleu generacional que n'assegura, amb fermesa, la continuïtat.

Això, com a filla orgullosa d'un pare savi que hi va plantar llavor i que hi va dedicar gran part de la seva vida, és un gran conhort. I només puc desitjar que, malgrat les dificultats, el MASMM continuï dignificant, com fins ara, el llegat del pare i de tots els seus altres artífexs.

Roser Salicrú i Lluch

QUINA GRAN PERSONA, EN SALICRÚ!

Fa molts anys, tants que jo era encara un estudiant que col·laborava els vespres perduts amb el museu del meu poble, Badalona, que ja m'arribaven ressons d'un personatge, per a mi desconegut, amb un cognom de musicalitat exòtica però no del tot aliè a l'onomàstica badalonina: en Salicrú.

Quan, temps ençà, el vaig conèixer personalment, ja en tenia moltes notícies. El coneixia *evangèlicament*, és a dir, per les seves obres.

Aquells grups de jovent inquiet dels anys 60 i 70 tenien una digna representació a Mataró on sobrevivia, en el marasme cultural d'uns temps negres, un nucli actiu d'estudiosos i intel·lectuals que havien reeixit a enllaçar, sense solució de continuïtat, amb èpoques anteriors més felices. N'hi havia de totes les edats, aixoplugats d'una manera o altra sota les institucions eclesiàstiques. Treballaven, com tots, sense recursos, però amb un rigor i una solvència notables.

En Manel Salicrú, i uns quants de la seva colla, tenien per plataforma el Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró. De fet, es feia difícil de saber si treballaven en benefici del patrimoni cultural de la parròquia o si el museu parroquial era l'excusa –per dir-ho ben clar, la tapadora– d'unes activitats en favor de la cultura del país, aleshores –directament o indirecta– perseguida. Mirant-ho ara amb la perspectiva dels anys, el dubte s'esvaeix. L'objectiu era clar com l'aigua.

Després les coses van millorar, que no vol pas dir que anessin bé. Les tasques de suplència van esdevenir menys indispensables, la gent dels museus es va professionalitzar i la gestió museística va ser assumida per les institucions públiques. Però, ai las! això tan necessari i tan favorable no ha estat pas exempt d'inconvenients. El món dels museus s'ha supeditat a les exigències de la política o –el que és pitjor– de la petita política, i els resistents culturals ens hem convertit en funcionaris a sou dels que manen.

Les circumstàncies especials d'un museu lligat a una parròquia, del tot diferents de les dels museus que es vinculen a organismes públics, van impedir la burocratització del Museu Arxiu de Santa Maria i la professionalització administrativa de la seva gent. Tanmateix, diguem-ho tot, les circumstàncies

es van veure reforçades per l'actitud personal d'en Manel Salicrú i els del seu equip. Un grup amb un esperit, una voluntat i un nivell de coneixements molt superior als que faria creure una mirada superficial.

De tot això en va resultar un museu i un arxiu atípics dins del panorama museístic català. Un museu tan singularitzat per la manca de recursos econòmics com per la sobreabundància de llibertat intel·lectual i de solidesa cultural.

He hagut de tractar amb en Manel Salicrú, com amb tants d'altres directors i tècnics dels nostres museus, en una llarga vida professional com a funcionari del Servei de Museus de la Generalitat. I més concretament, fent les funcions d'inspector dels museus. És una manera estranya, però eficaç, de conèixer la gent.

Inspeccionar el Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró amb en Manel Salicrú era tota una experiència. No hi trobaves rastre d'aquella hostilitat, prou freqüent, que genera el temor, ni del mesquí servilisme del qui vol quedar bé amb els qui després hauran de tramitar les subvencions.

En Salicrú era clar, directe, contundent. Potser ni el Museu ni l'Arxiu complien del tot la normativa. Ell t'ho exposava amb una objectivitat infreqüent: tenim aquests recursos i fem aquest servei. Era evident que el servei superava amb escreix els recursos. Amb aquesta actitud en Salicrú encarava el funcionari –que era jo– a una situació disjuntiva: o aplicar la llei sense seny o buscar pels marges de la llei fins encabir-hi el Museu. Quina gran persona, en Salicrú!

Les darreres vegades que vaig anar al seu Museu ja el vaig trobar malalt. Però ni vençut ni inactiu.

Potser ens ha deixat quan «encara no tocava». Un altre savi, ex-director d'un altre Museu singular del nostre país, sol repetir que «sempre, la mort, arriba massa d'hora».

Ara potser escauria plànyer la desaparició d'en Manel Salicrú. Però no crec que això s'adigués al seu tarannà. Ben al contrari: felicitem-nos per l'obra que ha fet. Una obra que ens fa millors a tots individualment i com a país.

Joan Rosàs i Reverté

LLETRA OBERTA A EN MANEL

Ans que tota cosa, et demano perdó, Manel, per la meva tardança a correspondre al teu prec d'escriure un treball per als *Fulls*. I l'encapçalo amb el senyal de la Creu, com feien els nostres avis, tot honorant la teva persona abrandada d'entusiasme i plena de realitzacions.

T'havia de parlar dels anys quaranta i cinquanta a Mataró, època del brutal despotisme del dictador i els seus sicaris. Per a nosaltres, el més gran esdeveniment fou, el 1941, la teva grata naixença, perquè ens vas aportar amistat, acció i la joia de viure en una societat llavors decadent. Recordo que a la fi de qualsevol acte, sobretot al cinema, on s'anava a somniar un poc, apareixia la cara del dictador i calia aixecar el braç, com si es comprovés si plovia, amb un himne de fons. El qui sortia abans per evitar-ho, no ho feia sense risc.

Hi havia també mossèn Eudald Julià a l'església de Sant Josep, que a la missa de les 8 del matí dels diumenges aplegava el jovent del Círcol Catòlic, i a la trona predicava, en una llengua que no era la seva, un tema preferencial: les virtuts del catolicisme i els defectes del protestantisme. Un diumenge va canviar el tema per un de més actualitat: va exhortar els fidels a no anar a veure la Rita Hayworth, que, fent de Gilda, es treia un guant llarg amb un gest eròtic tot entrant a la cambra on l'esperava un amic. Aquella tarda al Clavé hi ha haver una llarga cua...

Van caldre homes com l'Esteve Albert, que obriren i mostraren el bon camí a fressar, amb la convicció i l'esperança d'un millor esdevenidor. «Jaume», em digué, «per damunt de tot sacrificuem el nostre amor propi. Cal fer CATALUNYA i prou, i ens rosegarem els punys i ens mossegarem la llengua tantes vegades com calgui. Aguantar-ho tot, però anar fent forat i madurar l'esplet a tot arreu». Fer l'esplet, els homes de demà.

L'esplet, el forjava en Jesús Illa, amb la seva dèria dels Minyons de Muntanya, que mossèn Antoni Batlle, amb tota mena de contrarietats pel règim, encoratjava. I també en Josep Montells, que, deixant un moment de fer iogurts i nata, feia renéixer l'Agrupació Científico-Excursionista.

El cant i la música també eren bons mitjans per atraure el jovent, i és el que feren els mestres

Enric Torra i Álvarez a la Sala Cabañes del Círcol Catòlic, on el venerable president Tomàs Boixet, restaurador de sabates al seu establiment, encoratjava les inquietuds de la jovenalla.

I a aquestes persones cal afegir-ne dues, Manel, que ens afecten personalment: en Marià Ribas i Bertran i en Lluís Ferrer i Clariana, lligats a l'Obra de Sant Francesc i a la història de la ciutat. En Lluís Ferrer va crear l'embrió del Museu Arxiu de Santa Maria, que tu vas fer créixer amb en Rafael Soler i en Lluís Adan. I en Marià Ribas fou el primer president de la Secció d'Història i Arqueologia del Museu de la Ciutat, creada el 1947 a casa l'Esteve Albert, on vaig fer la seva coneixença.

Són aquells uns temps llunyans, quan tu acompanyaves la teva mare tot portant-li un farcell de confeccions de pelfa, que ella resseguia a casa, provinents d'*Afelpados Ferrer*. Una feina semblant feia la meva mare, que treballava a can Gassol i a casa havia de resseguir les peces, a vegades fins a la matinada, mentre el meu pare, un idealista com en Julià Gual, es trobava a l'exili. Això mostra l'angoixa d'aquell temps per guanyar-se el pa nostre de cada dia.

Amb el senyal de la Creu he començat aquesta lletra, i l'acabo amb la imatge del Crist de Santa Maria de Formiguera, al Capcir, que un cop restaurada s'hi va descobrir la forma d'una mà, la qual cosa va permetre identificar que formava part d'un davallament romànic amb la mà de Josep d'Arimatea. Em transporta anys enrere, quan, amb els mateixos de sempre, Marià Ribas, Jesús Illa, Joaquim Llovet –que amb el seu saber i la seva ardidesa va desgranant fulls del nostre passat–, Santi Martínez, Esteve Albert i Lluís Ferrer, de la Secció d'Història i d'Arqueologia, ens desvetllàvem amb l'Obra de Sant Francesc per la salvaguarda del patrimoni de Mataró i encontorns.

Em plauria, estimat Manel, que aquestes ratlles fossin la penyora d'afecte de tots aquells que t'han conegut i han treballat amb tu. Amb el desig que ens facis, amb la teva fortalesa espiritual, més planer el camí de la vida.

Jaume Lladó i Font

GRÀCIES MANEL!

Deuria ser cap a l'any 1983 que, estant en els darrer curs de la carrera d'història, una professora ens demanà de fer un treball de recerca local sobre el s. XX. Una companya d'estudis, també mataronina, i jo vàrem optar per fer un treball sobre l'impacte de la Setmana Tràgica de Barcelona a la nostra població. La primera visita obligada va ser a la Biblioteca Popular de la Caixa d'Estalvis de Mataró i, concretament, a la Sra. Pilar Cuadrada que ens va atendre molt amablement i ens va oferir les dades que ella coneixia. Després d'això, com que havíem sentit a parlar del Museu Arxiu de Santa Maria, allà ens vàrem presentar un dis-sabte al matí per saber si ens podien oferir alguna informació sobre el mateix tema.

Allí ens va atendre en Manel Salicrú. Ràpidament es va manifestar interessat sobre el tema, atès que ell disposava d'una documentació sobre els mateixos esdeveniments a partir d'una correspondència familiar.

Aquest va ser el primer encontre amb en Manel Salicrú. Recordo d'aleshores el seu desbordant interès per tot el que feia referència a la història mataronina i la seva voluntat d'endegar, juntament amb un grup entusiasta de col·laboradors, la preservació, ordenació i catalogació de tota la documentació vinculada a Santa Maria que, segons pròpies paraules, s'havia trobat en una situació prou caòtica.

L'any següent, un ja llunyà 1984, ens oferí les pàgines del *Fulls de Museu Arxiu* per publicar els resultats d'aquella recerca primerenca. Fou la primera vegada que accedia com a incipient historiador a les pàgines d'una revista especialitzada i això fou possible gràcies a la mà estesa que ens oferí en Manel.

Més endavant, de la seva mà i després de llargues xerrades amb en Lluís Adan, vaig anar descobrint la riquesa dels fons que custodiava l'arxiu parroquial. Em vaig enamorar, si així es pot dir, dels fons d'inventaris del segle XVII. Permetien una passejada –avui en diríem una recreació virtual–, però feta amb tinta i paper, per la vida quotidiana dels homes i les dones que visqueren les angoixes i neguits d'aquell temps. D'aquí nasqué la meua tesi de llicenciatura i posteriorment un accésit al Premi Iluro.

Durant aquests anys, i els molts que seguiren, en Manel Salicrú va ser una referència a nivell personal. Des de l'àmbit historiogràfic –podia anar a casa seva a fer-li qualsevol consulta sobre els temes constructius de l'època moderna– cal fer esment dels seus coneixements vastíssims sobre la casa de cós. Però també a nivell més peremptori. Quan em calgué comprar una casa, la primera persona a qui vaig consultar va ser en Manel i, per dues ocasions, vaig seguir puntualment el seu encertat consell.

Més enllà d'aquestes remembrances estrictament personals, voldria deixar constància de la dimensió pública de l'obra d'en Manel Salicrú. Estimava el seu país, estimava Mataró i s'estimava l'Església. De l'estimació pel seu país, que el feia patir molt en els darrers temps de la seva vida, en nasqué l'amor a la història i, per extensió, per Mataró. Del ser home d'Església, i del Concili Vaticà II, en nasqué la seva devoció per preservar el passat històric de Santa Maria i el seu valuós fons documental en uns moments de canvis profunds. Val a dir que la història de Mataró dels darrers mil anys és indestruïble de la de la seva parròquia. La dimensió més fefaent de tot plegat en fou la publicació dels *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria* a la qual seguien, posteriorment les *Sessions d'Estudis Mataronins*.

Ja he escrit en una altra ocasió que Mataró és una de les ciutats europees que poden presumir d'una historiografia més elaborada i solvent. La historiografia mataronina del segle XX se sosté sobre dos pilars: el Premi Iluro i la ingent recerca publicada, amb regularitat i rigor, pel Museu Arxiu de Santa Maria.

Com a historiador i com a mataroní, sols em resta dir gràcies Manel per la teua amistat, pel teu ingent treball i per la llavor que has deixat plantada enmig nostre i que ara ens toca de fer créixer i fructificar.

Joan Giménez i Blasco

EN MANEL SALICRÚ: UN HOME DEL RENAIXEMENT

En Manel Salicrú m'ha recordat sempre la imatge d'Andrea Palladio, un dels grans mestres del Renaixement italià. Palladio dibuixava tot allò que explicava; ho feia amb precisió i per això el seu tractat *I quattro libri dell'Architettura* és de molta utilitat i constata l'experiència que tenia l'artista amb els materials de construcció que havia après de jove.

En Manel, també portava l'experiència sota el braç, dibuixava tots els detalls constructius i això era molt útil per a la feina. Coneixia bé el treball dels mestres d'obres de Mataró: Nogueres, Graupera, Ocerans i d'altres que em deixo. Com Palladio, tenia una formació humanística que el feia estar atent a les vibracions del món de la construcció i també de l'evolució històrica de la ciutat. El seu treball, amb l'equip del Museu Arxiu Santa Maria, n'és un exemple extraordinari. De joves, ell i jo vàrem coincidir en el despatx del nostre estimat Jordi Capell que ens va ensenyar, com a bon mestre, els camins de l'arquitectura moderna. Després, tots dos vàrem dirigir una vintena d'obres conjuntament.

Amb Mariona Gallifa vàrem treballar en les obres de restauració de la basílica de Santa Maria. Resseguir-ne les teulades, les capelles i tots els racons de la mà d'en Manel; potser haurà estat una de les experiències més enriquidores que mai haurem tingut. Coneixia la basílica com els dits de la mà. També amb Mariona Gallifa vàrem treballar en el Pla director del cementiri dels Caputxins de Mataró. En Manel s'havia estudiat a fons la història dels cementiris de la ciutat i les seves aportacions eren sòlides i constructives per a la unitat del projecte.

Mariona Gallifa i jo vàrem redactar els Plans Especials del Catàleg del Patrimoni Arquitectònic de Mataró, aprovats el 1983 i el 2002, però l'ajut d'en Manel va ser primordial pels seus coneixements sobre l'evolució de la ciutat al llarg dels temps.

Amb en Manel vàrem projectar un edifici del Camí Fondo, on hi ha la font del Sant Crist. Havent resolt les visuals de l'escenari urbà, ell va insistir a escriure un text explicatiu als dos costats de la

font. Valorava molt la força pedagògica de posar sempre un petit text «in situ» de la memòria històrica del lloc. També ho va fer amb encert en el seu projecte de rehabilitació de la Muralla dels Genovesos.

Tots dos vàrem rebre el premi Puig i Cadafalch d'Arquitectura 1992 pel panteó Jofre al cementiri dels Caputxins. Ens va agradar compartir el premi amb el contractista.

Fins fa poc, sabíem poca cosa d'Ercule Turelli, l'arquitecte milanès que va construir la nau de la basílica de Santa Maria de Mataró. En un viatge a Roma vaig trobar documentació sobre Turelli: Truco en Manel i li explico. Em contesta i em diu: *–Agàpit, l'has trobat, ja el tenim!* Després em demana dos articles. Vaig fer la feina a *Fulls* números 90 i 91.

Feia molta falta un treball de recerca sobre la casa de cós a Mataró. El tenim a *Fulls* número 35. Només ell el podia fer. És una lliçó magistral des d'un coneixement profund de l'arquitectura. L'any 2018, la revista *Fulls del Museu Arxiu* celebrarà els 40 anys d'existència continuada. Llarga vida!

No fa massa anys, que un dia em va dir en Manel: *–Allò que busques sota la Plaça Gran pot ser un tresor per la ciutat, no ho deixis.* Li vaig respondre: *–No ho deixaré mai.*

Manel Salicrú, com Andrea Palladio, també era un home del Renaixement i per als companys de professió que l'hem conegut, el seu rigor i competència en el treball, tant en l'àmbit de la construcció com en el de la història local han estat un tresor. També ho ha estat per a la ciutat de Mataró. Mantindrem viu el seu record!

Agàpit Borràs i Plana

MANEL SALICRÚ I PUIG

BIBLIOGRAFIA

1.- LLIBRES

«*Crònica del temps de guerra a Mataró 1936-1939*». Mataró: Museu Arxiu de Santa Maria, 1989.

«*Història de dues famílies de Mataró, els Salicrú i Puig i els Lluch i Xicoy*». Mataró: Editat per l'autor, 2015.

2.- ARTICLES A *FULLS DEL MUSEU ARXIU DE SANTA MARIA*

«Les cases de la rectoria de Mataró», núm. 1 (abril de 1978).

«Recopilació de dades de les dues parròquies antigues de Mataró, Santa Maria i Sant Martí de Mata (Del seu origen fins al segle XVI) », núm. 7 (abril de 1980).

«Dos números de “Curial” impresos a Mataró», núm. 11 (juliol de 1981).

«Els cementiris de Mataró», núm. 13 (abril de 1982).

«Els museus del Maresme», núm. 21 (desembre de 1984).

«La construcció de la façana de Santa Maria de Mataró», núm. 21 (desembre de 1984).

«Valoració d'Antoni Riera, escultor de Mataró», núm. 23 (juliol de 1985).

«Crònica dels fets de juliol de 1936, a Mataró», núm. 26 (juliol de 1986).

«Crònica del temps de guerra. Mataró, maig de 1937 - abril de 1938», núm. 29 (juliol de 1987).

«Crònica del temps de guerra. Mataró, maig de 1938 - abril de 1939», núm. 33 (gener de 1989).

«La casa de cós de Mataró», núm. 35 (juliol de 1989).

«Notes sobre la propietat de l'església i cementiri de Sant Miquel de Mata», núm. 40 (abril de 1991).

«El creixement urbà de Mataró (1962 - 1992)», núm. 47 (octubre de 1993).

«Els primers edificis i la primera capella de l'hospital de Sant Jaume i Santa Magdalena de Mataró», núm. 56 (octubre de 1996).

«La delegació comarcal del Maresme de la comissió Abat Oliba», núm. 58 (abril de 1997).

«Noves dades sobre Antoni Riera, escultor de Mataró. L'obra de l'església de Sant Pere Pescador», núm. 62 (octubre de 1998).

«Notícia d'unes intervencions de Josep Puig i Cadafalch a Santa Maria i a les Caputxines», núm. 71 (octubre de 2001).

«Les vinyes i el vi de Mataró», núm. 74 (octubre de 2002).

«Notes sobre el portal de Barcelona de la muralla mataronina del segle XVI i sobre l'origen del nom de «Caps de bou» aplicat a la gent de Mataró», núm. 75 (gener de 2003).

«Cançons mataronines de caramelles», núm. 76 (abril de 2003).

«La Sala Infantil Catequística La Coma», núm. 83 (octubre de 2005).

«Mataró 1919 – 1936, del *locout* a la revolució anarquista. L'època del doctor Josep Samsó», núm. 97 (abril de 2010).

«El menjar del *Mesón del Universo*, la fonda del meu avi (1897–1904)», núm. 105 (gener de 2013).

«La Confraria de Santa Anna, la Confraria dels bracers i comparets, establerta en l'església de Santa Maria de Mataró», núm. 106 (abril de 2013).

«Mataró 1700–1714, de la mort del rei Carles II fins a la caiguda de Barcelona en la documentació conservada al Museu Arxiu de Santa Maria», núm. 109 (abril de 2014).

«Militars borbònics a Mataró l'any 1715», núm. 112 (abril de 2015).

3.- COMUNICACIONS A LES SESSIONS D'ESTUDIS MATARONINS

«La construcció de la part més alta del campanar de Santa Maria», I Sessió (1984).

«El tabernacle del Roser», II Sessió (1985).

4.- ALTRES ARTICLES I OPUSCLES

«Notes biogràfiques [de Puig i Cadafalch]» al *Boletín de Antiguos Alumnos de Escuelas Pías Santa Ana*, Any XII, núm. 112, de març de 1963.

«Josep Puig i Cadafalch. Notes biogràfiques» al *Butlletí de l'Agrupació Científico-Excursionista* núm. 4, d'octubre de 1967.

Pla especial del catàleg del patrimoni històricoarquitectònic de Mataró. Mataró, Ajuntament de Mataró, 1981. (Conjuntament amb Joan Bonamusa i Roure, i Joaquim Llovet).

«El retaule del Roser reflecteix el barroc mataroní», a la revista *Mataroescrit*, núm. 20 (novembre de 1987).

El barroc a Mataró. Mataró: Grup d'Història del Casal, 1993.

Quatre recorreguts per Mataró. Mataró: Ajuntament de Mataró. Departament d'Educació, 1995.

Recorregut pel segle XVI de Mataró. Mataró: Institut Municipal de Promoció Econòmica, 1996.

Recorregut pel barroc : Santa Maria, les places i la casa de cós de Mataró. Mataró: Institut Municipal de Promoció Econòmica, 1996.

Recorregut pel neoclàssic : les fàbriques i el vapor de Mataró. Mataró: Institut Municipal de Promoció Econòmica, 1996.

Recorregut pel modernisme de Mataró. Mataró, Institut Municipal de Promoció Econòmica, 1996.

«La construcció de l'església actual, segles XVII i XVIII» a la monografia *Mataró restaura Santa Maria*, Mataró, 1999.

«Notes sobre uns pergamins del segle XVI referents a Arenys, conservats al Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró», a *Quaderns de la Selva*, núm. 13, 2001. (Conjuntament amb Roser Salicrú i Lluch).

«Actuació en l'espai museístic i en l'arxiu parroquial del Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró», a *II Trobada d'entitats de recerca local i comarcal del Maresme*. Argentona, 2008. (Conjuntament amb Nicolau Guanyabens i Calvet).

«L'església i la parròquia de Santa Maria als voltants de l'any 1000» a la monografia *1000 anys de Santa Maria, 1000 anys de Mataró*. 2009.

«El campanar i l'actual façana» a la monografia *1000 anys de Santa Maria, 1000 anys de Mataró*. 2009.

Pròleg de la monografia *Cementiri dels Caputxins. Cementiri de Mataró* de Manuel Cusachs i fotografies de Ramon Manent. Mataró: Cementiris Metropolitans CGS, Serveis Funeraris Integrals i Funerària Cabré Junqueras, 2013.

«La casa Coll i Regàs», per encàrrec de la Fundació Iluro. Mataró, setembre 2014.
En edició digital: <http://es.calameo.com/read/0041577305ca0714f71ad>; <http://www.casacolliregas.cat/>

5.- CONFERÈNCIES I TAULES RODONES

«La rehabilitació de la casa de cós. Intervencions en parets de tàpia». Professor convidat en sessions tècniques al Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Barcelona. Cursos de formació de postgrau entre 1988 i 2005.

«Mataró a 30 anys de la nevada. 1962-1992». Taula rodona. Museu Arxiu de Santa Maria (21 de novembre de 1992).

«Patologia, diagnòstic i tècniques de rehabilitació del Patrimoni Arquitectònic». Professor convidat en programes de Màster de l'Escola Universitària Politècnica de Barcelona. Cursos 1993-/94 i 1994/95.

«La conservació del patrimoni cultural de Mataró durant la revolució i la Guerra Civil». Museu Arxiu de Santa Maria (març de 2010).

«Els fets de juliol de 1936 al Maresme». Taula rodona amb motiu del 75è aniversari de l'inici de la Guerra Civil. Museu Arxiu de Santa Maria (15 de juliol de 2011).

«Josep Puig i Cadafalch, un mataroní eminent». Can Palauet (23 de desembre de 2011). Associació Amics de Puig i Cadafalch.

«Intervenir en parets de tàpia. Patologies i solucions en rehabilitació d'edificis del Maresme», ponència i posterior taula rodona en la jornada tècnica *La construcció amb tàpia al Maresme*. Mataró, Col·legi d'Aparelladors, Arquitectes tècnics i Enginyers d'Edificació de Barcelona (5 de juliol 2012).

«El paper de la ciutat de Mataró a la Guerra de Successió». Taula rodona al Museu Arxiu de Santa Maria (23 de setembre de 2014).

Escrit de reconeixement a Rafael Soler i Fonrodona, en l'acte de recordança de Soler. Capella dels Dolors (22 d'octubre de 2014).

«Els pastorets del Foment». Foment Mataroní (30 de desembre de 2014).

«1940-2015: Com ha evolucionat el nostre sector econòmic en els darrers 75 anys i com ha anat adaptant-se la professió als diferents entorns». Taula rodona al Col·legi d'Aparelladors, Arquitectes Tècnics i Enginyers d'Edificació de Barcelona (19 de març de 2015).

ACTUACIONS DE REFORMA, REHABILITACIÓ I RESTAURACIÓ DEL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC

Reforma i restauració de l'ermita de Sant Simó, a Mataró (1977).

Reforma de la casa Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró (1982).

Expedient de Santa Maria de Mataró–Declaració Bé Cultural d'Interès Nacional (1997).

Campanar de Santa Maria de Mataró (1983).

Restauració del campanar i de la façana de Santa Maria de Mataró (1985).

Restauració de la teulada de la capella del Sagriment de Santa Maria de Mataró (1987).

Enderrocament i nova construcció de la teulada de la capella dels Dolors de Santa Maria de Mataró (1988).

Substitució de la teulada de la Sagristia – Sala Arxiu de Santa Maria de Mataró (1989).

Substitució de la teulada de la capella de les Santes de Santa Maria de Mataró (1991).

Rehabilitació de l'ermita de Sant Miquel de Mata, Mataró (1992).

Substitució de teulades a Santa Maria de Mataró (1996).

Restauració de la façana de Santa Maria de Mataró (1996).

Concurs Ajuntament de Mataró (1997). Aixecament dels plànols de la presó i de ca l'Arenas.

Restauració de la capella de Sant Josep, a Santa Maria de Mataró (1997).

Restauració d'un tram de la Muralla dels Genovesos, Mataró (1998).

Restauració de la masia Can Boet, Mataró (1998).

Substitució de les teulades nord a Santa Maria de Mataró (1998).

Restauració de la capella del Sagriment a Santa Maria de Mataró (1998).

Pla director de les obres de restauració de Santa Maria de Mataró (2000).

Restauració del Santuari de la Cisa, Premià de Dalt (2001).

Projecte de restauració de la torre de la masia d'Onofre Arnau, Mataró (2002).

Restauració de la masia Can Català, Mataró (2003).

Restauració del presbiteri de l'església de l'Hospital de Mataró (2005).

Restauració de la façana de l'Hospital de Mataró (2007).